BIULETYN SOCJOTERAPEUTYCZNY 2024 • NR 2
ISSN 2957-1774 (Online) ISSN 2957-1669 (Print) https://doi.org/10.14746/bst.2024.2.9

KATARZYNA CHAŁUPA
Polskie Stowarzyszenie Socjoterapeutów

SPRAWOZDANIE Z III SYMPOZJUM POLSKIEGO STOWARZYSZENIA SOCJOTERAPEUTÓW *WSPÓŁCZESNE WYZWANIA PRACY Z MŁODZIEŻĄ*

W dniu 29 czerwca 2024 roku odbyło się III Sympozjum *Współczesne wyzwania pracy z młodzieżą*, którego celem była analiza wybranych, aktualnych problemów nastolatków, które mogą ujawniać się podczas pracy psychoterapeutycznej i socjoterapeutycznej i wymagać zastosowania specjalistycznych interwencji pomocowych (Jankowiak, Soroko, 2020; Jankowiak, Soroko, 2021; Jankowiak, Soroko, 2022; Soroko, Jankowiak, 2020; Wilk, 2023). Organizatorem wydarzenia było Polskie Stowarzyszenie Socjoterapeutów. Podczas sympozjum, które miało formę online, wygłoszono trzy wystąpienia.

Pierwszą prelekcję *Pacjent młodzieżowy z dysforią płciową – rodzaje zgłoszeń i formy pomocy* przedstawiła Aleksandra Chodecka z Psychologiczno-Seksuologicznego Ośrodka Rozwoju i Terapii. Wystąpienie zawierało analizę wyników badań oraz opis i prezentację doświadczeń klinicznych w zakresie rozumienia trudności zgłaszanych przez pacjentów młodzieżowych z dysforią płciową. Prelegentka omówiła także możliwości zastosowania odpowiednich form pomocy.

Aleksandra Chodecka podkreśliła, występowanie dużego zróżnicowania w obrębie omawianych problemów, zarówno pod względem ścieżek ujawniania odczuć transpłciowych, jak i ewentualnego współwystępowania symptomów psychopatologii (Kaltiala-Heino i in., 2015; Expósito-Campos, 2021; Cohn, 2023). Dobór odpowiednich form pomocy psychologiczno-seksuologicznej powinien być więc wysoce zindywidualizowany. Medyczne interwencji na rzecz uzgodnienia cech płciowych, pomimo występujących kontrowersji, są objęte szczegółowymi zaleceniami i protokołami postępowania, natomiast wskazania dotyczące pomocy psychologicznej

BST 2, 2024: 147–151. © The Author(s). Published by: Adam Mickiewicz University Press, 2024.
Open Access article, distributed under the terms of the CC licence (BY, https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/*).*

są ograniczone do ogólnych sformułowań (Coleman i in., 2022; American Psychiatric Association, 2013; APA, 2021). Mimo, że wskazania w obszarze pomocy psychologicznej mogą być stosowane przez specjalistów z różnych paradygmatów psychoterapeutycznych, to jednocześnie ich ogólny charakter nastręcza wielu dylematów specjalistom świadczącym usługi w tym obszarze. Z jednej strony należy pamiętać o tym, że osoba transpłciowa, oprócz specyfiki swoich doświadczeń przechodzi przez uniwersalne dla rozwoju każdej jednostki dylematy dotyczące kształtowania osobowości i, co za tym idzie, zachodzi konieczność eksploracji jej przeżyć w takich obszarach jak tożsamość, relacje interpersonalne czy seksualność. Z drugiej strony unikatowość przeżyć osób transpłciowych powoduje potrzebę uwzględnienia zjawisk psychologicznych będących konsekwencją przeżywania stresu mniejszościowego. Dodatkowo stosunkowo niska częstotliwość występowania takich stanów oraz niewiedza dotycząca ich genezy (Mueller, De Cuypere, G. T'Sjoen, 2017) może u specjalistów wywoływać niepewność, zakłócać pozycję neutralności i dążenie do poznania pacjenta. Głównie w przeszłości, ale także współcześnie, doświadczenia osób transpłciowych opisywane były w kategoriach zaburzeń psychicznych (Dora, Grabski, Dobroczyński, 2021; Dora, 2022). Jednakże z uwagi na zmiany w definiowaniu trudności obejmujących obszar tożsamości płciowej zawarte we współczesnych klasyfikacjach medycznych ICD-11 i DSM-5 (Mijas, Koziara, 2020), istotna jest refleksja nad zastosowaniem poszczególnych metod pomocy psychologicznej odnośnie do tej grupy osób.

Drugie wystąpienie przedstawiła Magdalena Przystańska z Poznańskiego Centrum Psychodynamicznego: *Współczesne wyzwania w opiece nad pacjentami nastoletnimi z dysforią i niezgodnością płciową*. Omawiane w nim treści dotyczyły różnych perspektyw rozumienia zjawiska identyfikacji płciowej, zmian w klasyfikacjach medycznych oraz nowej terminologii. Wykład w oparciu o badania naukowe, jak i osobiste doświadczenia Prelegentki z pracy diagnostycznej na Oddziale Dziennym Diagnostycznym dla dzieci i młodzieży z dysforią płciową, koncentrował się na charakterystyce pacjentów zgłaszających się po pomoc psychologiczną i/lub psychoterapeutyczną oraz na wybranych wyzwaniach przed jakimi stawiają specjalistów nastoletni pacjenci doświadczający dysforii czy niezgodności płciowej. Prelegentka poruszyła też kwestię dotyczącą przeciwprzeniesienia, którego analiza jest istotna w pracy terapeutów i socjoterapeutów psychodynamicznych. Wyzwanie, jakiego doświadczają osoby świadczące pomoc psychologiczną polega na

umiejętności prowadzenia dialogu, w którym pojawia się ciekawość wobec znaczenia, oraz funkcji doświadczeń osób zgłaszających się po pomoc, choć eksploracja doświadczenia cielesności i seksualności, a także postawa świadomej podejrzliwości może nie sprzyjać produktywnemu dialogowi (Lemma, 2018). Lemma pisze wprost: naszą główną trudnością przeciwprzeniesieniową jest chęć czy nawet napór na to, byśmy od razu wiedzieli i wiedzieli na pewno, albo byśmy coś zrobili i zdecydowali za pacjenta, wszystko według posiadanego przez nas jasnego oglądu. Kłopot czy wyzwanie, przed którym stoimy, to fakt, by zachować neutralność w kontekście tego naporu. Pomoc pacjentowi ma wynikać ze zrozumienia opartego na dialogu, prowadzącym w stronę odpowiedzi na pytanie: w jaki sposób jest on transpłciowy?

W trzecim wystąpieniu *Do czego nastolatkom świat cyfrowy?* Karolina Głogowska wraz z Ewą Wojtynkiewicz z Wydziału Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy zaprosiły słuchaczy do refleksji nad związkami nastolatków ze światem wirtualnym, przyjmując za tło teoretyczne perspektywę psychodynamiczną (Wojtynkiewicz, 2023; Wojtynkiewicz, 2023; Wojtynkiewicz, 2018; Wojtynkiewicz, Głogowska, 2023). Obserwując z jednej strony wzrost ilości czasu spędzanego przez nastolatków online, a jednocześnie niepokojące wskaźniki problematycznego używania internetu przez młodzież, refleksja Autorek dotyczyła próby szukania granicy między normatywnym i rozwojowym a problemowym korzystaniem ze świata cyfrowego. W trakcie wystąpienia obie prelegentki starały się zaakcentować przekonanie, że świat cyfrowy i różnorodne aktywności realizowane w nim mogą być dla osób pracujących z nastolatkami przestrzenią dla odkrywania wielu rozmaitych znaczeń, które wnoszą dane aktywności i sposób ich realizacji. Odwołując się do mechanizmów projekcji, traktowania aktywności w sieci jako marzenia sennego, fenomenu obiektu przejściowego, problematyki rozszczepienia i fragmentaryzacji tożsamości, jak również do potrzeby doświadczeń bliźniaczych i tęsknoty za self-obiektem, ukazały różne możliwości interpretacji korzystania przez nastolatków z mediów społecznościowych, tworzenia własnych awatarów, grania w gry, etc. Autorki podkreślały, że przestrzeń wirtualna pełna jest różnorodnych znaczeń, a zadaniem osób pracujących z młodzieżą jest ich odkrywanie i opracowywanie wraz z nastolatkiem.

O dużym zainteresowaniu problematyką poruszaną podczas zaprezentowanych wystąpień świadczyły pytania, które szczelnie wypełniły czas przeznaczony na panel dyskusyjny.

LITERATURA

American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5 (Vol. 5, No. 5). Washington, DC: American psychiatric association.

APA (2021). APA guidelines for psychological practice with sexual minority persons. Pobrano z: https://www.apa.org/pi/lgbt/resources/polish.pdf.

Coleman, E., Radix, A.E., Bouman, W.P., Brown, G.R., De Vries, A.L., Deutsch, M.B., Arcelus, J. (2022). Standards of care for the health of transgender and gender diverse people, version 8. International Journal of Transgender Health, 23(sup1), S1-S259.

Dora, M. (2022). Niezgodność płciowa w najnowszej klasyfikacji chorób ICD-11. Przegląd Psychologiczny, 65(2), 35–40.

Dora, M., Grabski, B., Dobroczyński, B. (2021). Dysforia płciowa, niezgodność płciowa i nonkonformizm płciowy w adolescencji: zmiany i wyzwania diagnostyczne. Psychiatria Polska, 55(1).

Jankowiak, B.A., Soroko, E. (2020). Wyzwania w pracy socjoterapeutycznej z dziećmi i młodzieżą. Perspektywa prowadzących grupy. Resocjalizacja Polska, 299–318. Pobrano z: https://doi.org/10.22432/pjsr.2020.20.19.

Jankowiak, B.A., Soroko, E. (2022). Uwzględnianie perspektywy psychopatologii rozwojowej w profilaktyce zaburzeń i promocji zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Resocjalizacja Polska, 43–59.

Jankowiak, B.A., Soroko, E. (2021). Socjoterapia młodzieży. Studium psychologiczno-pedagogiczne. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Jankowiak, B., Soroko, E., Pietrzak, S., Wilk, M. (2024). Unveiling sociotherapists' coping resources: exploring professional experiences through thematic analysis. Humanit Soc Sci Commun 11, 1391. Pobrano z: https://doi.org/10.1057/s41599-024-03907-4.

Lemma, A. (2018) Trans-itory identities: some psychoanalytic reflections on transgender identities, The International Journal of Psychoanalysis, 99, 5 1089–1106.

Mijas, M., Koziara, K. (2020). Klasyfikacja i ewolucja rozumienia zjawiska transpłciowości w seksuologii oraz współczesnych systemach diagnostycznych. W: B. Grabski, M. Mijas, M. Dora, G. Iniewicz (red.), Dysforia i niezgodność płciowa. Kompendium dla praktyków, (s. 1–40). Warszawa: PZWL.

Mueller, S.C., De Cuypere, G., T'Sjoen, G. (2017). Transgender research in the 21st century: a selective critical review from a neurocognitive perspective. American Journal of Psychiatry, 174(12), 1155–1162.

Soroko, E., Jankowiak, B.A. (2020). Shaping Social and Psychological Competencies or Intervening in a Crisis? Sociotherapists' Experiences of Helping Adolescents in Poland. International Journal for the Advancement of Counselling, 42, 349–365. Pobrano z: https://doi.org/10.1007/s10447-020-09405-x.

Wilk, M. (2023). Cztery oblicza socjoterapii. Biuletyn Socjoterapeutyczny, 1, 43–56.

Wojtynkiewicz, E. (2023 A). Organizacja osobowości, doświadczenia urazowe z dzieciństwa a używanie alkoholu w grupie nieklinicznej. Psychiatria i Psychologia Kliniczna, 23(4), 237–244.

Wojtynkiewicz, E. (2023 B). Substancje psychoaktywne – próba samoleczenia bólu psychicznego. W: B. Ziółkowska, M. Miotk-Mrozowska, J. Ocalewski (red.), Wyzwania wychowania w świetle problemów dzieci i młodzieży (s. 179–195). Warszawa: Wydawnictwo Difin.

Wojtynkiewicz, E. (2018). Uzależnienie od alkoholu w świetle teorii psychodynamicznych. Cz. 2. Przegląd teorii współczesnych. Psychoterapia, 1(184), 41–50.

Wojtynkiewicz, E., Głogowska, K. (2023). Problematyczne korzystanie z internetu, sieci mediów społecznościowych, telefonów komórkowych i gier komputerowych – przegląd polskich narzędzi do przesiewowej oceny zjawisk. W: M.A. Basińska, I. Grzankowska (red.), Wybrane zagadnienia z psychologicznej diagnozy klinicznej. T. 2. (s. 181–204). Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.